

enim ratio optima est in instrumentis naturæ, quæ per se ordinata, determinata et necessaria sunt ad suos effectus. In instrumentis autem divinis nullam vim habet illa probatio, quia verissimum est instrumenta divina non esse determinata, sed indifferentia et quasi universalia per potentiam obedientialem; determinantur autem ad determinatas actiones per divinam voluntatem et elevationem, seu specialissimum concursum. Quare talia instrumenta non sunt quidem necessaria; nam sine illis æque potest Deus eosdem effectus facere; non tamen propterea dicentur esse frustra, quia et quando elevantur et assumuntur, vere agunt, et non sine fine et causa rationabili elevantur, ut agant.

6. *Sententiarum Magister non asseruit naturale creationis instrumentum.* — Sed quamquam ratio et discursus non videatur amplius concludere, omnes tamen discipuli et interpretes D. Thomæ intelligunt generalius ejus sententiam nimirum creaturam, etiam ut instrumentum elevatum divina virtute non posse concurrere ad creationem. Et certe D. Thomas cum ibi sententiam Magistri impugnat, id satis significat. Nam Magister non dixerat creaturam posse esse naturale instrumentum creationis, sed per divinum ministerium; agebat enim de sacramentis, quatenus sunt divina instrumenta, ut patet in 4, dist. 5. Unde idem D. Thom., 3 p., quæst. 13, art. 2, distinguens expresse inter virtutem naturæ et instrumentum gratiæ, negat creaturam posse esse instrumentum creationis vel annihilationis; idem in 2 cont. Gent., cap. 21, et in eadem sententia sunt omnes Theologi qui ~~sententiam~~ Magistri impugnant, ut Albert., Scot., Henric. et Ægid., loc. cit. sect. præcedent. Verumtamen controversia hæc, quatenus attinet ad supernaturale instrumentum, in Theologia examinanda est; existimo enim ex propriis principiis creationis non posse definiri.

7. Nam si verum esset, creaturam aut nullo modo posse elevari divina virtute ad agendum aliquid vera actione physica, quod suam naturalem potentiam et virtutem excedat, aut non nisi per virtutem aliquam in ipsa receptam, quæ connaturalem vim habeat ad talem effectum, quod multi Theologi opinantur, et non improbabiler, si hoc (inquam) est verum, satis consequenter et optime dicitur non posse creaturam elevari, ut sit instrumentum creationis; si autem Deus potest elevare creaturam, ut per suamet

entitatem absque alia superaddita efficiat effectum excedentem virtutem suam naturalem, quod ego longe probabilius judico (sic enim existimo elevare aquam ad efficiendam gratiam, et ignem ad torquendos spiritus, et verba ad transubstantiandum), si hoc (inquam) est verum, non video qua ratione consequentia negari valeat, posse Deum uti una creatura ut instrumento ad creandum aliam. Quia neque sufficiens ratio differentie assignatur, neque affertur specialis aliqua ratio, qua hoc probetur impossibile.

8. Prior pars patet, nam unica differentia esse videtur, quod creatio non est actio ex subjecto, sicut sunt aliæ actiones. Sed hæc differentia imprimis non est universalis; nam etiam transubstantiatio non est actio ex subjecto¹, ut docet D. Thom., 3 p., q. 35, art. 8. Quod autem in transubstantiatione supponatur aliquid, ut materia remota, et ut terminus a quo, vel sub alia simili habitudine, nihil sane refert, ut minus repugnet instrumentum creatum concurrere ad illam actionem, quam ad creationem. Deinde ex illa differentia non probatur, sed sumitur quod probandum est. Ex hoc enim, quod creatio est actio sine subjecto, optime inferitur non posse esse connaturalem creaturæ, neque ut principali virtuti, neque ut instrumento; tamen hoc non obstante ex proportionali ratione ad alia instrumenta divina contendimus, hanc actionem posse communicari instrumento creato per elevationem. Nam etiam actio conversiva totius substantiæ in totam substantiam non potest esse connaturalis creaturæ neque ut principali causæ, neque ut instrumento; actio similiter in spiritum, præsertim qua in illo fit supernaturalis qualitas, non potest esse connaturalis corpori; et tamen utraque communicatur divina virtute per elevationem; ergo idem est de altera actione.

9. *Inconvenientia ab aliquibus illata contra creationis instrumentum retunduntur.* — Altera vero pars constabit facile applicando rationes factas de virtute principali, et de instrumento connaturali, et considerando non procedere in instrumento per elevationem. Quod enim quidam aiunt sequi, tale scilicet instru-

¹ Hæc est sententia Magistri in 4, d. 5, quam secutus est D. Thom. ibi, q. 4, art. 3, quæstiunc. 3, ad 4, et eandem defendit in 2, d. 1, q. 1, art. 3; Gab. in 4, d. 1, q. 1, a. 3, dub. 3.

mentum habere infinitam virtutem et perfectionem, minime sequitur; nam actio hujus instrumenti non attenditur ex perfectione ejus, sed ex perfectione primi agentis et potentia obedientiali instrumenti. Unde in hoc ordine instrumentorum non est necessaria res perfectior ad perfectiorem effectum, vel actionem. Neque hic potest fieri illa gradatio, quod ad producendum rem de majori potentia major virtus requiritur; nam eodem instrumento potest Deus educere formam ex subjecto quantumvis resistente. Denique eadem ratio fieri posset de instrumento transubstantiationis; nam etiam ad transubstantiandum virtute propria, vel connaturali, requiritur infinita perfectio.

10. Rursus non urget, quod alii aiunt sequi, posse aliquid assumi ut instrumentum ad creandum seipsum. Primum enim negamus id sequi in rigore et proprietate; nam ut aliquid sit instrumentum physicum, necessario debet supponi existens, et ideo supponitur creatio ejus, ad quam ipsum non potuit esse instrumentum. Haberet autem illa ratio nonnullam vim contra eos qui dicunt rem non existentem posse esse physicum instrumentum; illam tamen sententiam improbabilem censemus. Quare licet ex vi creationis non repugnet quæcumque creaturam fieri per instrumentum creatum, tamen ex conditione præsupposita, et prærequisita ad agendum, repugnat rem eandem esse instrumentum suæ primæ creationis. Quod est evidens argumentando in simili forma de instrumento generationis seu educationis; nemo enim negabit posse Deum uti gratia existente in Petro ad producendam gratiam in Paulo; negabit tamen posse illa uti ad seipsam producendam, non ob repugnantiam talis instrumentalis actionis per se sumptæ, sed ob prædictam præsuppositionem existentie ad agendum. Quocirca, si verum est posse eandem rem bis seu duabus totalibus actionibus produci, vere ac proprie terminatis ad ejus esse, nullum est inconveniens concedere eandem rem jam creatam posse concurrere effective ad sui recreationem, sicut humanitas Christi concurrat effective ad transubstantiationem panis in ipsam; de quo alias. Denique eodem modo procedendo per rationes superius factas, facile constabit non habere locum in hoc genere concursus, vel effectiois per potentiam obedientialem.

11. *An sit actio aliqua ita Dei propria, ut nulli possit creaturæ communicari.* — Aliqui

vero magnum inconveniens ducunt, quod nulla sit actio ad extra, quam Deus non possit communicare creaturis; nam si quæ esset, esset maxime creatio. Sed ego nec consequentiam censeo necessariam, nec consequens recte intellectum esse inconveniens. Posset enim aliquis dicere, actionem illam, qua fit unio hypostatica, esse altiore, magisque incommunicabilem creaturæ; itemque in thesauris divinæ potentie esse alios modos actionum, quæ aliis titulis superant creationem; nam licet creatio sit omnium prima, et quasi fundamentum aliarum, non est tamen omnium maxima. Rursus aliud est loqui de actionibus, aliud de rebus, quæ per actiones fiunt; loquendo ergo de rebus factis, nullum est inconveniens, quod possit Deus per creaturam, ut per instrumentum, agere quidquid sola sua virtute facere potest; quin potius hoc spectat ad efficacitatem divinæ virtutis, sicut e contrario etiam ad eandem efficaciam pertinet, ut nullam rem possit Deus facere per creaturam, quam non possit facere se solo. Loquendo autem de actionibus, multæ sunt ita Dei propriæ, ut non possint esse a creatura, sicut est ipsamet actio creandi sola virtute principali. Hoc vero non est proprium Dei; nam etiam actio creaturæ, ut talis est, non potest fieri sine illa, nec per aliam creaturam. Cujus rei rationem explicabimus, sectione sequenti, ubi etiam attingemus rationem aliam, ob quam alii dicunt esse impossibile instrumentum creationis, et inefficacem esse ostendimus.

SECTIO IV.

An creatio sit aliquid in creatura distinctum ex natura rei ab ipsa.

1. Hactenus fere solum diximus de potentia creandi, simulque declaravimus effectum ejus, quatenus est objectum seu terminus, ad quem illa potentia dicitur habitudinem, saltem nostro modo concipiendi; superest ut dicamus de actione ipsa seu creatione, quid sit.

Varie sententiæ.

2. *Prima.* — In qua re tres invenio esse posse dicendi modos. Primus est creationem in ratione actionis non esse aliquid in creatura, sed in ipso creatore esse ipsummet actum divinæ voluntatis aut divini imperii, quo res ad extra producit. Dico autem, in ratione actionis, nam in ratione relationis, quæ supponit actionem jam terminatam, et

resultat ex termino ejus, creatio aliquid esse dicitur in creatura, scilicet, relatio quædam realis ad creatorem. Hæc censetur esse sententia D. Thom., 1 p., q. 45, art. 3, quem ita exponit Cajetan., et alii Thomistæ. Ratio D. Thomæ est, quia creatio non est mutatio; ergo nihil esse potest in creatura, nisi relatio. Antecedens patet, quia mutatio est circa aliquod subjectum, ut ex definitione motus constat; creatio autem non est circa subjectum, ut etiam constat ex definitione ejus supra tacta. Primam vero consequentiam probat D. Thom., 1 part., q. 45, art. 2, quia actio et passio conveniunt in substantia motus, et differunt secundum habitus diversas ad agens, vel passum, ex 3 Phys., text. 20. Ergo ablato motu a creatione nihil potest remanere nisi relatio, vel creaturæ ad creatorem, vel creatoris ad creaturam.

3. Secundo, quia creatio non potest esse actio transiens formaliter; ergo est formaliter immanens in creante, et dici potest virtualiter seu eminenter transiens, quia vim habet ponendi effectum ad extra, quod quadrat optime in actum divinæ voluntatis vel imperii. Consequentia est clara, quia inter illa duo membra nullum est medium. Antecedens vero probatur, quia actio transiens est accidens, et consequenter ex necessitate requirit subjectum; sed creatio non requirit subjectum; ergo non potest esse accidens; ergo non potest esse actio transiens.

4. Unde argumentor tertio, nam omnis actio est prior natura suo termino; ergo creatio etiam est natura prior re creata; ergo non potest esse in re creata, sed in creatore. Patet hæc ultima consequentia, quia impossibile est intelligere creationem, ut actionem extra Deum et priorem, quam rem creatam, quia in illo priori non intelligitur in quo aut quomodo sit, et non potest concipi actio, ut actio, in se sola et quasi per se subsistens.

5. Quarto argumentantur Thomistæ, quia non solum creatio, verum neque ulla actio divinæ potentie respectu illius potest esse transiens, neque unquam potest dari actio media inter potentiam Dei, et effectum ejus, quæ sit distincta a potentia Dei; ergo multo minus hoc dari poterit in creatione. Antecedens vero probatur primo, quia divina virtus est intime præsens in omni effectu suo; ergo immediate et per se producit omnem suum effectum, et non media aliqua actione. Secundo, quia alias potentia Dei non solum esset principium sui effectus, sed etiam suæ

actionis, quod tamen negat D. Thom., 1 p., q. 25, a. 1, ad 3. Tertio, quia actio transiens est complementum potentie activæ; sed non potest Deus habere complementum potentie suæ in creatura, alias penderet ab illa; ergo.

6. *Secunda.* — Secunda sententia est creationem esse aliquid extra Deum, tamen in re non esse aliquid distinctum a creatura, quæ creatur, et ita proprie non esse in illa nisi secundum rationem, realiter tamen et essentialiter esse ipsammet creaturam, videlicet creationem hominis esse ipsam essentiam hominis, et creationem Angeli essentiam Angeli, et sic de aliis. Hæc sententia ut ponat creationem in re creata, fundatur in hoc, quod actio, ut actio, necessario debet esse in suo termino, vel per identitatem, vel aliquo alio modo, quia actio non est nisi dependentia, et emanatio effectus a causa; dependentia autem necessario esse debet in re, quæ pendet. Quod principium inferius late probabimus, est enim verissimum. Ut autem affirmet hæc opinio creationem non distingui ullo modo nisi secundum rationem a re creata, primum fundari potest in generali propositione, quod nulla actio distinguitur in re a suo termino, sed ratione tantum. Et hoc modo potest hæc sententia tribui Nominalibus, qui non ponunt actionem mediam secundum rem inter effectum et causam, ut videre est in Ochamo, in 2, quæst. 9, et Greg., in 2, dist. 4, quæst. 4 et 5, qui in quæst. 6 subdit creationem esse in creatura, seu potius esse ipsam creaturam.

7. Secundo potest hæc opinio fundari in speciali ratione creationis, scilicet, quod sit actio ex nihilo, et ideo non possit esse accidens, sed substantia, seu per modum substantie, si fortasse accidens separatum creetur. Et ad hoc confirmandum juvari potest hæc sententia argumentis prioris opinionis, præsertim tertio. Et confirmari potest, quia si creatio esset aliquid in creatura distinctum ab ipsa, et quasi medians inter ipsam et Deum, illud quidquid esset, creatum quid esset et factum; nam esset distinctum a Deo, et profluens ab ipso; ergo oporteret in illo creationem ejus ab ipso distinguere, et sic procederetur in infinitum, vel si in aliquo sistendum est, sistatur in prima creatura. Et ad hoc confirmandum valere possunt argumenta, quibus Scot., in 2, dist. 4, q. 5, conatur probare, creationem passivam (loquitur de

† Guiliel. de Rubion., in 2, dist. 4, q. 4.

relatione) non esse rem distinctam a creatura, quæ refert et solvit Capreol. ibi, q. 2.

8. Tertio potest hæc sententia fundari in essentiali ratione creaturæ ut sic; nam de essentia creaturæ est ut pendeat a primo ente; ergo dependentia qua pendet, et est in ipsa creatura, et non est aliud ab ejus essentia. Hæc autem prima et essentialis dependentia entis participati ab ente per essentiam, est creatio; ergo creatio et est in ipsa creatura, et non est aliud quam ejus essentia, unde non magis potest ab illa distingui quam essentia uniuscujusque rei ab ipsa. Primum antecedens evidens est, quia sicut de essentia primi entis est esse per essentiam, et consequenter esse a se, et non ab alio, ita de essentia omnis alterius entis est, esse ens per participationem, et consequenter esse dependens ab alio. Prima vera consequentia probatur, quia dependere est aliquid intrinsicum creaturæ; ergo convenit illi per aliquid intrinsicum; convenit autem per dependentiam. Rursus si effectus formalis est essentialis, etiam forma; sed dependere est quasi effectus formalis dependentie; ergo si creatura essentialiter est dependens, dependentia ipsa est de essentia ejus. Ergo hoc maxime verum est de prima et maxime immutabili dependentia; hujusmodi autem est creatio, quia, ut supra dicebamus, hæc est prima emanatio entis participabilis ab ente per essentiam, et per hanc potest esse quælibet creatura a solo Deo.

9. Ex hoc autem fundamento inferitur (consequenter loquendo juxta hanc sententiam), in omni re creata includi aliquam dependentiam a Deo, omnino immutabilem et inseparabilem ab ipsa re creata, tum quia id quod est essentialiter est immutabile; tum etiam quia quod in re non est distinctum, non est separabile, manente illa re (ita enim loquimur). Unde fit secundo, hanc dependentiam esse a solo Deo; nam omnis dependentia unius creaturæ ab alia est separabilis a creatura, præsertim loquendo de rebus creatis, non de modis rerum; nam hoc modo verum est, posse Deum facere se solo quidquid facit per creaturam, vel cum illa, vel in illa, vel ex illa. Atque ita omnis dependentia a creatura in quovis genere causæ est accidentaliter et mutabilis; dependentia autem a solo Deo est essentialis et immutabilis. Tertio inferitur hanc dependentiam a solo Deo esse propriissimam creationem, cum ad causam materialem nullum ordinem includat. Quarto

hinc videtur optima ratio reddi, ob quam non possit creatura ad creationem concurrere, etiam per modum instrumenti, quia hoc ipso quod penderet ab alia creatura, non esset essentialis alteri creaturæ, et ita jam non esset creatio.

10. *Tertia.* — Tertia sententia est creationem esse aliquid in re creata, non quidem realiter ab illa distinctum tanquam habens propriam entitatem, sed ex natura rei tanquam modum ejus. Hæc opinio, quantum ad eam partem de existentia creationis in creatura, satis communis est. Tenet eam Gabr., cit. loc.; Aureol., cit. a Capr., in 2, d. 1, q. 2, in argum. cont. 1 concl.; Ocham, in 1, d. 43, q. 4; Th. de Argent., in 2, d. 49, q. 1, art. 4; Ægid., in 2, d. 1, q. 3, art. 2, et de Esse et essent., q. 7; qui omnes auctores satis etiam explicant, et declarant, creationem non esse rem omnino distinctam a re creata; interdum etiam vocant illam creationem passivam, et dependentiam creaturæ a Deo; vocant etiam creationem activam seu actionem transeuntem. Distinctionem autem modalem non satis explicant; imo Ægidius, et nonnulli alii negare videntur. Posset in favorem hujus sententiæ citari D. Thom., in 1, d. 40, q. 1, art. 1, ad 1, ubi creationem vocat actionem transeuntem, et æquiparat illam calefactioni; tamen D. Thom. ibi valde ambigue loquitur; nam in omni actione transeunte videtur ponere actionem formaliter in agente, in passo vero solum effective seu per modum passionis, et ita illum interpretatur Deza, in 1, d. 27, q. 1, notab. 1. Unde etiam Cajetan., 1 p., q. 25, art. 1, ait, si in Deo potentia executiva est ratione distincta ab intellectu et voluntate, negari non posse, quin creatio sit actio transiens, et nihilominus illam actionem non esse quid distinctum ab essentia Dei, quia universaliter tenet actionem transeuntem formaliter esse in agente. Quapropter cavenda est hæc ambiguitas locutionum.

Questionis resolutio.

11. Inter has sententias, hæc ultima, ut proposita est, vera mihi videtur; ut autem rem declaremus, et ab iis, quæ certiora videntur, incipiamus, dicendum imprimis est, dependentiam creaturæ a Deo esse aliquid realiter et intrinsicè existens in creatura. Hæc assertio sufficienter videtur probata in tertia sententia, et neminem legi, qui sub his terminis eam neget, et in æquivalentibus

omnes eam concedunt. Omnes enim fatentur creationem passivam esse in creatura, non tantum ut significat relationem resultantem (illud enim nihil est), sed ut dicit emanationem passivam, seu fieri creaturæ a Deo, sive hæc re, sive ratione distinguantur, nunc enim hoc non agimus; dependentia autem nihil aliud est quam passiva emanatio, seu creatio, loquendo de prima dependentia a solo Deo, de qua nunc agimus. Ratio autem est, quia creaturam dependere non est denominatio extrinseca in creatura, sed potius in Deo est extrinseca denominatio, quod ab ipso creatura dependeat; sed creatura dicitur dependens a dependentia; ergo dependentia est aliquid in ipsa, et non tantum in Deo. Item quia dependentia, quam lumen habet a sole, aliquid est in ipsomet lumine, et idem est in quolibet effectu respectu causæ creatæ, juxta modum dependentiæ, quem ab illa habet, vel in fieri tantum, vel etiam in conservari. Atque eadem ratione si Deus solus illuminaret aerem, dependentia illius luminis a Deo esset aliquid in ipso lumine; nam est eadem ratio quæ de dependentia a sole, vel fortasse major; ergo etiam illa dependentia, qua creatura secundum se totam pendet a Deo, est aliquid in ipsa creatura. Patet consequentia, quia si in aliis effectibus dependentia est aliquid in ipsis, ideo est, quia dependentia dicit modum, vel conditionem effectus, non causæ; hæc autem ratio æque vel magis procedit in dependentia totali.

12. *Dependentia creaturæ a Deo in re, ab ipsa distincta.* — Dico secundo: hæc dependentia creaturæ a creatore non est omnino idem quod creatura, quæ est terminus illius dependentiæ seu creationis, sed est aliquid in ipsa, a parte rei distinctum ab ipsa. Probatur primo paritate rationis, inductione facta in omnibus aliis dependentiis effectuum a suis causis efficientibus; nam in omnibus actio, et consequenter etiam dependentia, distinguitur ex natura rei a suo termino, ut supra tactum est, et infra in proprio prædicamento ex professo tractabitur; ergo et dependentia creationis erit in re distincta a termino; solum enim differt ab aliis, quia est dependentia ab efficiente sine concursu materiæ vel subjecti; hoc autem discrimen nihil refert ad tollendam distinctionem, ut ex dicendis constabit. Secundo probatur, quia hæc dependentia est mutabilis et variabilis in creatura, manente eadem re quæ fit; ergo distinguuntur a parte rei. Consequentia fundatur

in principio supra tractato, disp. 7, s. 2, ubi ostendimus hoc esse certum signum distinctionis, vel realis, vel saltem modalis, si ex duobus extremis realibus unum sine altero a parte rei esse possit. Et hoc est præcipuum indicium, quo in aliis actionibus probamus actionem distingui a parte rei a termino. Antecedens autem probatur, quia dependentia illa, qua nunc Deus conservat quantitatem sine subjecto in sacramento, distincta est ab illa, qua conservabat eandem quantitatem in substantia panis; nam illa prior pendebat a materia, altera vero minime, sed est per modum creationis; ergo si Deus crearet a principio quantitatem extra subjectum, et postea illam uniret subjecto et conservaret dependenter ab illo, maneret eadem quantitas sine priori dependentia creationis; quod enim ibi simul maneant duæ dependentiæ totales, improbable est, ut infra ostendam; ergo dependentia creationis separabilis est a termino creato. Quod ergo in hoc exemplo apparet, in omni creatione intelligendum est, tum quia est eadem ratio, tum etiam quia si quid difficultatis in hoc esse videtur, in omni creatione intervenit; quod si in aliqua recusat, etiam in omnibus cessat.

13. *Exemplis probatur conclusio.* — Non possumus autem in ordinario modo creationis substantiarum afferre exempla, quia hujusmodi creatio a solo Deo fit semper et ex natura rei, et quicquid a Deo proprie creatur ex nihilo, perpetuo conservatur eadem actione, ut infra dicetur, quia hoc postulat natura rei. Tamen hinc non potest sumi argumentum omnimodæ identitatis et inseparabilitatis; nam satis est, quod interveniente miraculo, seu opere supernaturali, variari possit dependentia circa eandem creaturam, quia hoc ipsum fieri non posset sine aliqua distinctione in re. Quod autem id fieri possit per miraculum, declarari potest (præter argumentum factum) juxta probabilem opinionem, quod creatura possit esse instrumentum creationis; nam tunc potest Deus creare eandem rem vel se solo, vel per instrumentum, et tunc dependentiæ sunt diversæ circa eandem rem; nam quando creat per instrumentum, longe diversa est dependentia, quam si esset a solo Deo; nam per illam pendet effectus simul a Deo, et a creato instrumento, quod intelligi non potest sine nova et distincta dependentia. Neque enim quando effectus fit a Deo per causam secundam principalem, vel instrumentalem, sunt ibi duæ dependen-

tiæ, una a solo Deo, quæ semper maneat, altera a creatura, quæ mutetur, ut in discursu hujus sectionis ostendemus, et sæpius repetemus in duabus disputationibus sequentibus; ergo necesse est totam dependentiam variari circa eandem rem. Quocirca cum probabile sit, quando generantur vermes, vel caro ex speciebus consecratis, iterum creari sub illis eandem numero materiam primam, quæ antea fuerat in pane, et sit etiam probabile creari media humanitate Christi, ut instrumento, tunc licet materia prima, quæ creatur, sit eadem, quæ antea fuit, tamen dependentia ejus est diversa propter causam dictam. Ac denique si Deus annihilaret unum Angelum, et postea illum iterum crearet, non oporteret dependentiam esse eandem numero, quæ antea fuerat, nam licet Deus id facere possit, non est cur dicamus esse necessarium; quia si idem lumen successive pendet a diversis agentibus per diversas dependentias, cur non potest facere Deus, ut idem Angelus ab ipso successive pendeat diversis dependentiis? Hæc igitur omnia satis ostendunt esse aliquam distinctionem in re inter dependentiam creaturæ et terminum ejus.

14. *Ratio a priori conclusionis.* — Tertio est ratio a priori, quia hæc dependentia non est de essentia substantiæ, qualitatis, aut quantitatis dependentis, sed est via quædam ad ipsam. Quod patet ex ipsa ratione substantiæ, et idem est de aliis; nam substantia, licet creata sit, in essentia sua est quid absolutum, solumque includit essentialiter esse per se, et in speciebus substantiæ intelligitur essentialis ratio compleri per similes differentias absolutas, absque illa habitudine transcendentali, quam essentialiter includit actualis dependentia. Possetque hoc confirmari, quia de essentia creaturæ non est actu esse; ergo neque actu dependere; quæ illatio habet vim juxta sententiam, quæ distinguit existentiam ab essentia, ut actu creata; juxta nostram vero sententiam, minorem habet efficaciam. Quod autem hæc dependentia actualis non sit essentialis, latius et efficacius probabitur inferius contra secundam sententiam, ab incommotis, quæ ex illa sequuntur, eo quod non recte declaret essentialiam dependentiam, quam habet creatura a creatore.

15. *Dependentia creaturæ a Deo, modus est ex natura rei distinctus ab ipsa.* — Dico tertio: hæc dependentia, quæ est in creatura, non est res omnino distincta realiter a termi-

no creationis, neque est sola relatio resultans ex termino creationis, sed est modus quidam ex natura rei distinctus ab ipso termino. In his omnibus æquiparamus creationem omnibus aliis dependentiis, in quibus omnia illa fere sunt certa, et ab eis sumitur argumentum satis efficax per inductionem et similitudinem, quia differentia, quod actio sit ex subjecto, vel non ex subjecto, nihil ad hæc omnia refert, ut facile ex dictis patet, et magis constabit ex solutionibus argumentorum. Et præterea probo breviter singula. Et in prima quidem parte nulla est controversia, tum quia superfluum est fingere illam entitatem, cum ad omnia, quæ diximus, satis sit modus distinctus; tum etiam quia secundum fundamentum secundæ sententiæ efficaciter procedit contra hujusmodi entitatem; tum denique quia illa entitas non potest esse substantia per se distincta; quis enim illam intelligat, aut fingat? vel quis dicat non posse Deum creare unam solam substantiam? et similia incommoda facile possunt ex illa positione inferri. Neque etiam est propria entitas, quæ sit forma accidentalis, cum in subjecto non sit, neque possit accidens intrinsece terminari ad dandum esse substantiale; superest ergo ut sit modus, quod intendimus.

16. Secunda pars de relatione resultante, sive illa sit res, sive modus ex natura rei distinctus a creatura, sive non, eo modo quo dicitur esse resultans, non potest esse dependentia de qua nunc agimus, quia fundatur in ipsa dependentia; nullum enim aliud fundamentum, vel rationem fundandi habere potest, ex his quæ Aristoteles numeravit 5 Metaphys., c. 15, text. 20. Et patet, quia ideo creatura refertur ad Deum, quia ab illo pendet. Item, quia relatio est natura posterior, quam res creata, in eaque subjectatur tanquam in proprio subjecto; dependentia autem est ordine naturæ prior non solum quam relatio, sed etiam quam res creata, saltem sub aliqua ratione, scilicet, quia via est prior quam terminus, et fieri quam factum esse. Tertio tandem, quia hæc relatio dicitur resultare posito fundamento et termino; dependentia autem non resultat ex termino, sed potius est via ad illum, seu emanatio ejus a Deo. Relinquitur ergo, ut solum sit quidam modus modaliter distinctus a creatura, quæ pendet. Quod tandem optime confirmat signum illud distinctionis ex natura rei, quod supra adduximus. Nam, licet creatura et dependentia ejus ita comparentur, ut possit